

נחל אליהו

מ"פילים", נשארו רק "הבזקים" ו"פלאשים". ה"לב" שלהם לא היה פתוח לקלוט ולהתעורר כדי להתרשם ולהסיק את המסקנות המתבקשות. "ליבם" היה אטום ונעול. אכן יתרו היה יחיד, ייחודו היה בכך שלא רק שמע אלא גם קלט את הדברים בלבו הפתוח. לכן "שמועה שמע ובא".

יש בדברים אלה מוסר השכל לכל אחד מאתנו: אפשר לראות נסים או שאר מחזות מסעירות, יתכן גם לשמוע שמועות מזעזעות או שיחות מוסר וכן דברי התעוררות מופלאים, ולא להתפעל. לעומת זאת, מי ששם לבו לדברים ובנוסף לאזניו הכרויות לשמוע ועיניו הפקוחות לראות, הוא שם ליבו לדברים, הוא יושפע ויתפעל ויפיק מהם את התועלת הנכונה.

ר' יוזל מנובהרדוק זצ"ל, שנודע לימים כהסבא מנובהרדוק, היה אברך מטופל בילדים ועסק במסחר לפרנסתו. פעם פגש בו רבינו ישראל מסלנט זצ"ל בתחנת הרכבת ושאל אותו: אני רואה שכבודו טרוד מאד לאן כבודו רץ כל כך? השיב לו ר' יוזל: "כדי שיהיה לי מהיכן לחיות", נתן בו ר' ישראל את עיניו הנוקבות ואמר לו: "ואני חשבתי שיהודי צריך לרוץ ולטרוח כדי שיהיה לו עם מה למות", היינו להכין את עצמו עם חבילות של תורה ומצוות שיבוא איתם לעולם הבא. הדברים נכנסו בלבו של ר' יוזל כארס של עכנאי. ובאותו רגע החליט לעזוב את כל עיסוקיו ולהשקיע כולו בעסק התורה ובהשלמת נפשו בעבודת האלקים וקנייני האמונה והביטחון עד שזכה להיות מגדולי מעמידי התורה והיראה וקנייני אמונה וביטחון בקרב אלפי בני הישיבות תלמידי ותלמידי תלמידי.

אם אנחנו היינו שומעים הארה כזו מר' ישראל היינו מתענגים להשתעשע בה בשיחות חברים ואולי גם בשיחות לרבים ותו לא. אך ר' יוזל היה לו "לב שומע" ולכך זכה ע"י משפט אחד של ר' ישראל להגיע לכל מה שהגיע.

דוגמא נוספת יש לנו מסיפור חייו של המשגיח הג"ר יחזקאל לוינשטיין זצ"ל. כשמלאו לו י"ג שנה שלח אותו אביו לעבודה בחנות פרחים, כמחלק פרחים לבני העשירים. אולם כפי שהוכיחה אחריתו, הועידו אותו מן השמים להפיץ פרחי-ניחוח מסוג אחר. להביא בושם של אמונה בליבות אלפי תלמידי ותלמידי תלמידי למושבתייהם. אך בנסיבות השעה היא, נאלץ לצאת לעבודה והתעסק זמן ניכר במלאכות שונות, כדי להרויח את פת לחמו, ולפרנס את משפחת אביו.

אורח חייו השתנה ברגע אחד, בעקבות מאורע שאירע לו. פעם אחת, כאשר הלך ביום ששי לטבול במקוה, נגנב ממנו כל הכסף שהשתכר. מיד אמר לנפשו: אם כזה הוא הכסף, נכס אשר אפשר

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים" (ית, א)

ובפירוש"י מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ויש להתבונן בדבר: וכי יתרו לבדו שמע. והלא מקרא מפורש הוא "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן". עד כדי כך שגם ארבעים שנה לאחר קריעת ים סוף אומרת רחב למרגלים ששלח יהושע (יהושע כב, ה-יא) "כי שמענו את אשר הוביש ד' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים... ונשמע וימס ללבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ד' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". אומות שלימות שמעו נבהלו פחדו ורעדו, ומכל מקום נשארו בתועבות הגויים ובאליליהם. רק יתרו התעורר לבוא ולחסות תחת כנפי אלקי ישראל, והיכן היו כולם?

התשובה לזה עפ"י משל נוקב שאמר הגר"ש שבדרון זצ"ל בפני קציני הצבא, לאחר מלחמת ששת הימים, כשראו חסד ד' ונפלאותיו על הצלת העם היושב בציון, והיתה אז התעוררות גדולה ובפרט בקרב אנשי הצבא שחזרו מקו החזית. נשא ר' שלום משלו ואמר: מעשה בצלם עיתונות אשר קיבל זכיון בלעדי לצלם תמונות בקו החזית של המלחמה. הצלם עשה מלאכתו ללא ליאות ותוך כדי נטילת סיכונים גדולים, וחזר מן המערכה בריא ושלם. בשובו לביתו לשלום, אמר שהכל היה כדאי, למען ההכנסות הכספיות העצומות שהיו צפויות ממכירת התמונות ברחבי העולם.

אולם למגינת לבו ציפתה לו אכזבה מרה. כאשר מסר את המצלמה שלו למעבדה לפיתוח תמונות, הבחינו אנשי המעבדה שהלה שכח להטעין "פילם" במצלמה. [תפקיד ה"פילם" הוא לקלוט את התמונה, וממנו מפתחים את התמונה]. ומכיון שלא היה "פילם" במצלמה, לא נקלטו התמונות שצילם, ולכל צילומיו לא נשאר זכר. מכל ה"הבזקים" וה"פלאשים" לא נשאר מאומה.

הוא הדין, אמר ר' שלום, בכל עניני העולם הרוחני. אפשר לשמוע ולראות, להתפעל ולהתרגש אך כדי לקלוט ולעכל עד שהדברים יעשו רושם על נפש האדם להיטיב דרכו ולשוב אל ד', לצורך זה יש להטעין את הלב ב"פילם". סיים ר' שלום את משלו ואמר להם ראיתם חסד ד' נסים ומופלאים. עכשיו יש להם התעוררות אבל צריך שיהיה "לב שומע" לב שקולט מבין ומתבונן, ואם לא אז ח"ו לא ישאר מזה כלום.

ועפ"י דבריו הנוקבים של ר' שלום נוכל להבין בעניינינו. אמנם כל העמים שמעו, ורגזו, חלו ורעדו אך הלב שלהם היה מרוקן

בארון ד"ר ובתרגום יונתן שם פירש שמתוך שמחתם נסתכלו לראותו כשהוא מגולה, וכן מצינו לשון זה של אזהרה על מורא שכינה בלשון "ראייה" בכמה מקומות בתורה. שנאמר שמות (ג,ד) בסנה "וירא ד' כי סר לראות" וכן בס"פ משפטים "ויראו את אלקי ישראל... ויחזו את האלקים" ופירש"י שם: שהיו מסתכלין בו בלב גס מתוך אכילה ושתייה, וכן בס"פ במדבר נאמר "ולא יבואו לראות" כי בלע את הקודש ומתו" הרי דבכל מקום נאמר בתורה לשון "ראייה" על האזהרה והחומר של מורא מקדש ומורא שכינה.

"זכור את יום השבת לקדשו" (ב, ח)

ומכאן למדו מצות עשה מה"ת של "קידוש" בשבת, לקדש השבת בדברים. ולענין קידוש ביו"ט דעת המ"מ דקידוש של יו"ט הוא מדרבנן, וכ"כ המג"א ויש ליתן טעם מפני מה ציוותה התורה על קידוש בשבת ולא על קידוש ביו"ט, ועיין בהגהות חת"ס על השו"ע (או"ח רע"א).

ויתכן לומר בזה דכשם שמצינו בבכור שאעפ"י שהוא קדוש מרחם, מ"מ ציוותה התורה על הבעלים להקדישו. כמש"נ ס"פ ראה (דברים י"ד, ט) "כל הבכור... תקדיש לד' אלוך" והטעם בזה דרצה הקב"ה לזכות את ישראל שקדושת הבכור בתוא "גם" מכח מה שהבעלים מקדישין אותו. ועל דרך זה יש לומר בשבת, דהגם קדושת השבת קביעא וקיימא מכל מקום רצה הקב"ה לזכות אותנו. שגם לנו יהיה חלק ב"קידוש" השבת. [בדברים]. וכל זה שייך רק בשבת דקדושתו "קביעא וקיימא". אבל ביו"ט הרי כל עיקר קדושתו בא ע"י ישראל. [וכמש"נ דלכך חותמין ביו"ט "מקדש ישראל והזמנים", שקידוש הזמנים בא ע"י ישראל כשקידשו ב"ד את החודש]. ולכך מן התורה אין מצוה לקדשו בדברים שהרי כבר נתקדש ע"י ישראל.

"ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" (ב, כג)

ויש להקשות דא"כ איך הותר לכהן לעלות על המעלות שהיו עשויות בהיכל למנורה. והתירוץ בזה עפ"מ"כ בחי' מרן רי"ז הלוי ז"ל בהלכות בית הבחירה (א, יז) שכל איסור זה נאמר רק במעלות ש"תורת מזבח" עליהן. [להעמידן במקום הכבש ש"תורת מזבח" עליו] אבל בשאר מקומות שבהיכל לא נאמר כלל אזהרה זו.

להינשל ממנו בן רגע, לא כדאי לאבד בגללו את החיים. ובאותו מעמד החליט על דעת עצמו להתמסר מכאן ואילך ללימוד התורה. מיד אחר השבת קם ונסע לראדין, ללמוד במחיצתו של ה"חפץ חיים", והתוודע שם אל הג"ר ירוחם ליבוביץ שכינה בשיבה כמשגיח רוחני. השיחה הראשונה ששמע מר' ירוחם עשתה עליו רושם כביר, וחוללה מפנה בחייו. הוא הרגיש אז, כפי שסיפר בערוב ימיו, כי אי אפשר לאדם לחיות בלא לימוד המוסר, וכי זהו ענין הנוגע לפיקוח נפש ממש!

אם לנו היה קורה מאורע כזה שקרה לר' חצקל זצ"ל זה היה משפיע עלינו לקבל "קבלה" ומהי ה"קבלה"? שמכאן ואילך לא הולכים למקוה עם כסף בכיס, והיינו נשואים עד זקנה ושיבה, "מחלקי פרחים" אך לר' חצקל היה "לב-לב שומע" ומכח זה זכה להיות עבד ד', עמוד האמונה בדורינו. מאותם יחידים ששתלן הקב"ה בדורינו להקנות אור האמונה לאלפי תלמידיו ותלמידיו תלמידיו.

"ויראו ד' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ד' לראות ונפל ממנו רב" (יט, כא)

על התיבות "ונפל ממנו רב" מתרגם יונתן בן עוזיאל: "זיפל מנהון רב דבהון" היינו שיפול מהן גדול שבהן. ואילו בתרגום ירושלמי מתרגם: "זיפול מנהון אוכלסין סגין" שפירושו שיפול מהן "עם רב". וראה נפלאות תורתנו הקדושה, שהתורה כללה בתיבה אחת שני העונשין שמצינו בשמואל שנענשו על עוון זה ממש. שנאמר שם (שמואל א' ו-ט) "ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ד' ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש".

ובתרגום יונתן שם: "וקטל בסבי עמא שבעין גברא ובקהלא חמישין אלפי גברא". וכן איתא בתנא דבי אליהו ומובא בילקוט שם וז"ל: "לפיכך נפלו מישראל חמישים אלף וסנהדרין גדולה עמהן" [ועיין סוטה לה:]: ונמצא דנענשו באותן שני עונשין שנאמרו בפרשה שלנו. כפי פירוש שני התרגומין הנ"ל, שגם נפלו "גדולים שבהן" שהן הסנהדרין. [כתרגומו של יונתן] וגם נפלו מהן "עם רב" [כפי התרגום ירושלמי].

והנה חטא שלהן היה ממש כפי האזהרה החמורה שהרי כאן נאמר עונש זה על "פן יהרסו אל ד' לראות" וגם שם נאמר (יג, יז) "וישמחו לראות"... ושם (מ, ט) "ויך באנשי בית שמש כי ראו"